

CONCEPT VERSLAG VERGADERING 1 FEBRUARI 2024

Vastgesteld op 19 februari na een schriftelijke ronde

Tijd: 14.00 -17.00 uur
Locatie: Pasangrahan (vergaderzaal Eilandsraad)

Aanwezig:

Gezaghebber dhr. N. Oleana (voorzitter)
Dhr. M. Stegers (vice-voorzitter) en mw. M Buys (secretaris)
OLB: gedeputeerde C. Abraham en gedeputeerde N. Francees-Den Heyer
Usibo: dhr. C. Kwidama en dhr. Willem
BFB: dhr. E. Carillo en dhr. P. Coolen (BFB)
KvK: dhr. J. Balentien (KvK) en mw. S. Pieter

Adviseur: dhr. G. Meier (adviseur namens SZW)

Afwezig met kennisgeving: mw. M. Abrahams en dhr. C. Vrolijk (Usibo), mw. A. Romeijnders, mw. V. de Windt en dhr. L. Berkenbosch (BFB), mw. M. Prinsenbergh (adviseur namens SZW)

1. Opening en huishoudelijke mededelingen

De gezaghebber heet iedereen welkom op deze eerste vergadering van de CD van 2024. Hij geeft het woord aan vice-voorzitter Mervyn Stegers.

2. Verslag vergadering 19 oktober 2023

Het verslag van de vergadering van 19 oktober is schriftelijk vastgesteld.

3. Bespreken actielijst vergadering 19 oktober 2023

De actielijst wordt doorgenomen.

4. Gesprekken afgelopen periode

Dhr. Coolen geeft aan dat BFB een gesprek heeft gehad met EZK over o.a. het Groeifonds. EZK gaf aan dat er wel gelden beschikbaar zijn voor Caribisch Nederland in het Groeifonds.

Gedeputeerde Abraham heeft ook overleg gehad met EZK. Er komt een Groeifonds specifiek voor Caribisch Nederland. Er is 30 miljoen dollar voor beschikbaar. De criteria zijn nog niet vastgesteld, er zijn wel ideeën over deze criteria. Het BC heeft verzocht om Bonaire te betrekken bij het opstellen van deze criteria. Het kan goed zijn als de CD hier schriftelijk nog een keer bij EZK op aandringt.

De vice-voorzitter stelt voor om een concept brief op te stellen en rond te laten gaan voor akkoord. Iedereen stemt hier mee in.

Overzicht van gevoerde gesprekken:

Nr	Datum	Ministerie/organisatie	CD	Toelichting
1	26 okt	SZW + BZK	Afvaardiging CD	Gesprek met Minister Schouten en Staatssecretaris Van Huffelen over sociaal minimum
2	2 nov	BZK – Directie Openbaar bestuur en democratische rechtstaat	Afvaardiging CD	Gesprek over wetgeving gelijke behandeling en participatie en gewenste andere thema's (zie verslag)
3	6 nov	Gesprek College rechten vd mens	Afvaardiging CD	Kennismaking met een lid van het College; gesprek over de rol die het College gaat krijgen bij de wet gelijke behandeling BES.
4	10 nov	Gesprek Koert van Buiuren over onderzoek sociaal minimum	Afvaardiging CD	Zie verslag
5	13 nov	DSP-groep (in opdracht van SZW)	<i>Aparte gesprekken organisaties</i>	Interview evaluatie steunpakketten corona
6	20 nov	Gesprek met Rootz over onderzoek belastingdruk	Afvaardiging CD	Bespreking concept rapport belastingdruk Bonaire (zie verslag)
7	23 nov	Rondetafelbijeenkomst Ombudsman	Afvaardiging CD	
8	1 dec	Gesprek met Eric Brakke (BZK)	Vv + secr	Gesprek over maatregelen BZK woningmarkt
9	7 dec	Gesprek met SZW en BZK over risico's verhoging WML	Vv + secr	Gesprek over de risico's die de CD ziet bij het verhogen van het WML en manieren om indicatoren te monitoren
10	14 dec	Gesprek met Unkobon en Tienda pa Konsumido	Vv + secr	Toelichting rol CD bij sociaal minimum en WML. O.a. gesproken over maatregelen om supermarktprijzen beter inzichtelijk te maken
11	18 dec	Gesprek journalist René Zwart	Vv + secr	Gesprek over sociaal minimum en WML
12	21 dec	Gesprek met SZW en BZK over risico's verhoging WML (vervolg)	Vv + secr	Gesprek over de risico's die de CD ziet bij het verhogen van het WML en manieren om indicatoren te monitoren
13	30 januari	Gesprek met Jeroen Adeler (MinFin) en Claudia Toet (BelastingdienstCN)	Vv + secr	Kennismaking met Claudia + fiscale plannen voor CN vanuit MinFin

Overzicht verstuurde brieven (staan ook op website CD):

- a. 20 oktober: brief aan SZW mbt loonruimte en sociaal minimum (afschrift aan BZK en MinFin)
- b. 20 oktober: brief aan SZW met reactie op consultatie begeleiding medisch verlof
- c. 20 oktober: brief aan OLB met benadrukken belang invoering OV ivm realiseren sociaal minimum
- d. 19 december: brief aan informateur met input voor kabinetsformatie

5. Sociaal minimum / hoogte WML / monitoring risico's

De vice-voorzitter geeft aan dat er met de ministeries van BZK en SZW een aantal overleggen zijn geweest over het overzicht dat de CD heeft opgesteld van risico's als gevolg van de verhoging van het WML. SZW

en BZK pakken dit gezamenlijk op en zijn bezig met het uitzetten van een onafhankelijk onderzoek om te starten met het monitoren van de verschillende indicatoren. Op die manier komt er in elk geval betere data om de ontwikkelingen te kunnen volgen en indien nodig op tijd in te kunnen grijpen.

Gedeputeerde Abraham geeft aan dat het OLB de uitvoering van maatregelen bij uitvoeringsorganisaties heeft belegd: KvK als het gaat om bedrijven en consumentenbond Tiendo pa Konsumido met ondersteuning van Unkobon als het gaat om de consument. Hij geeft aan dat hij de communicatie hierover aan de CD zal verbeteren en relevante besluiten en informatie zal toesturen.

De KvK start een helpdesk voor bedrijven die meer willen weten over de impact van de hogere lonen voor hun bedrijf. Hierover volgt nog meer informatie. Er komen informatie-avonden voor ondernemers en individuele gesprekken met ondernemers die dat willen.

De vice-voorzitter geeft aan dat SZW eventuele ontslagaanvragen moet toetsen. SZW zal ook met KvK afstemmen om bedrijven de juiste informatie hierover te geven.

Dhr. Meier geeft aan dat er inderdaad een ontslagvergunning nodig is. Er is nog geen stijging van het aantal aanvragen.

De vice-voorzitter geeft aan dat hij wel gehoord heeft van mensen die ontslagen zouden zijn.

Dhr. Meier geeft aan de werkgever verplicht is om een vergunning te vragen, als dat niet het geval is dan hoort SZW dat graag zodat ze actie kunnen ondernemen.

Dhr. Coolen reageert dat dit mogelijk ook om mensen kan gaan die een tijdelijk contract hebben dat niet verlengd wordt, of om mensen met een '0-urencontract' die geen werk meer krijgen.

Gedeputeerde Abraham vraagt zich af hoe dit gemonitord zou kunnen worden. Kan bij het Gerecht van eerste aanleg gevraagd worden om faillissementscijfers? Het OLB krijgt signalen dat vooral dienstverlenende organisaties zoals schoonmaak- of securitybedrijven een grote impact ervaren van het hogere WML. Vooral als er sprake is van langdurige contracten kunnen zij de tarieven nog niet aanpassen. Is er een mogelijkheid om naast het monitoren ook alvast deze bedrijven te helpen? Compensatie vanuit de overheid is lastig, maar zijn er misschien andere mogelijkheden?

De vice-voorzitter geeft aan dat het in elk geval goed is om een aantal casussen onder de aandacht te brengen van SZW. Hij stelt voor dat zaken gemeld kunnen worden bij KvK als verzamelaar van gegevens van bedrijven die in de knel komen.

Dhr. Coolen geeft aan dat niet alle bedrijven die zeggen in de problemen te komen ook daadwerkelijk in de problemen komen, of simpelweg een te hoge marge hanteren. Dat onderscheid moet de KvK wel maken.

Gedeputeerde Abraham begrijpt die redenering en reageert dat dit gewoon marktwerking is. Maar we moeten wel rekening houden dat er een verstoring in de markt kan komen. Als een bedrijf failliet gaat en mensen tijdelijk werkloos worden, dan hebben die burgers er last van. Hoe kunnen we die effecten voor de mensen verzachten?

De vice-voorzitter benoemt dat in elk geval goede voorlichting nodig is zodat mensen weten waar ze recht op hebben.

Dhr. Meier geeft aan dat faillissementszaken uiteindelijk bij SZW terecht komen, maar dat dat een heel lang proces is. Een stijging van het aantal ontslagaanvragen kan wel heel goed gemonitord worden. 0-urencontracten en tijdelijke contracten zijn veel lastiger te monitoren. We moeten uitzoeken hoe we dat kunnen meten.

De vice-voorzitter geeft aan dat SZW gekozen heeft om de invoering van de ww-regeling een jaar uit te stellen vanwege te weinig wetgevingscapaciteit. Terwijl dit juist dit jaar mogelijk heel hard nodig is. De CD zou bij SZW kunnen aandringen op versnelling van dit proces.

Gedeputeerde Den Heyer vindt dit een goed idee en vult aan dat in de tussentijd mogelijk gekozen kan worden voor dezelfde maatregelen als tijdens covid.

Gedeputeerde Abraham vraagt de werkgevers hoe zij aankijken tegen tijdelijke en 0-urencontracten.

Dhr. Coolen geeft aan dat er veel misverstanden zijn over het 0-urencontract. Als iemand zo'n contract heeft en in de praktijk structureel 20 uur per week werkt, dan is het de facto een contract voor 20 uur. En als iemand dan ziek wordt, zal hij alsnog recht hebben op alles waar hij ook recht zou hebben met een contract voor 20 uur. Werknemers weten dat vaak niet of laten zich overbluffen. Hier zou meer voorlichting over moeten komen. Een 0-urencontract is wel geschikt op een scholier die niet elke week uren kan toezeggen vanwege school, maar wel af en toe als afwashulp kan werken. Dhr. Carillo vult aan dat er daarnaast veel tijdelijke contracten zijn vanwege het cruise-toerisme.

De vice-voorzitter constateert dat iedereen akkoord is met het sturen van zo'n brief en het instellen van een lokale werkgroep. Hij vraagt iedereen om na te denken over hoe we tijdelijke en 0-urencontracten kunnen monitoren en om een deelnemer af te vaardigen voor deze werkgroep.

Gedeputeerde Den Heyer vraagt of SZW een verlaging van het aantal TWV-aanvragen ziet. Dhr. Meier antwoordt dat er nog geen enkele indicatie is dat die aanvragen minder worden.

6. Regelgeving en kosten: zorgen om ondernemersklimaat

Dit agendapunt is ingebracht door BFB. BFB spreekt haar zorgen uit over het huidige ondernemersklimaat. Buiten de beslissingen die al genomen zijn (verhoging WML, kosten bepaalde diensten van nutsbedrijven) ziet BFB ook diverse nieuwe wetgeving op ons afkomen zoals bijvoorbeeld nieuwe milieuwetgeving vanuit ILT, wet gelijk behandeling van uit BZK en nieuwe voorstellen aangaande het belastingklimaat. De CD zou BZK kunnen verzoeken om de coördinatie van al deze aankomende wetgeving en maatregelen op zich te nemen om te voorkomen dat er teveel kostenverhogende maatregelen tegelijk worden ingevoerd. Of dat er op tijd wordt nagedacht om subsidies of vergoedingen beschikbaar te stellen voor de kosten van nieuwe wetgeving.

Alle CD-leden ondersteunen dit verzoek.

De vice-voorzitter geeft aan dat we ook naar onszelf moeten kijken: er is een lijst opgesteld met een overzicht van wetgeving die onze kant op komt. Deze lijst is ook rondgestuurd binnen de CD, maar daar is geen reactie op gekomen. Zelf moeten we daar als CD ook beter naar kijken zodat we daar op tijd op kunnen reageren.

Hij stelt vast dat iedereen zich kan vinden in het voorstel om een brief op te stellen aan BZK om hen te verzoeken om zorg te dragen dat Bonaire bij alle wetgeving in een vroeg stadium betrokken wordt om mee te denken en niet pas als er al een concept wettekst is opgesteld.

7. Onderzoek belastingdruk Bonaire

Rootz heeft een conceptrapport opgesteld en heeft daar een nadere toelichting op gegeven. Gebleken is dat het erg lastig is om Nederland en Bonaire te vergelijken. Er zijn zoveel verschillen in belastingen, compensaties, aftrekposten en tegemoetkomingen dat je eigenlijk naar elke individuele situatie moet kijken om een goede vergelijking te kunnen maken. Daarnaast ontbreekt het aan data over hoeveel van elke situatie (klein bedrijfje, huishoudens met een bepaald inkomen, etc.) voorkomt op Bonaire. De huidige versie van het rapport kan een verkeerde indruk geven zonder de juiste toelichting en nuancering. Zo bleek ook uit het gesprek met een afvaardiging van het Ministerie van Financiën dat Bonaire

bestempeld wordt als belastingparadijs vanwege het ontbreken van de winstbelasting en de relatief lage dividendbelasting. Dit terwijl veel andere kosten voor bedrijven veel hoger liggen (hogere rente voor leningen, lager gegarandeerd bedrag bij faillissement van een bank, minder tegemoetkomingen en subsidies, etc.).

Dhr. Balentien geeft aan dat het mogelijk verstandig is om te wachten op het rapport dat de KvK uitvoert naar de cost of doing business, zodat deze twee rapporten in samenhang toegelicht kunnen worden.

Gedeputeerde Abraham geeft aan dat uit het conceptrapport wel bleek dat er een zware belastingdruk is bij kleine bedrijven. Daar komt nog bij dat de bedrijfsrisico's op Bonaire hoger zijn dan in Nederland.

De vice-voorzitter geeft aan dat het Ministerie van Financiën voor het eerst wat meer heeft toegelicht over de achtergrond van de belastingplannen, namelijk het doel om een meer gebalanceerd belastingsysteem te krijgen waarin de belastingdruk voor mensen in loondienst meer vergelijkbaar is met mensen met een eigen bedrijf. En de daarbij komende druk vanuit OESO om belastingparadijzen tegen te gaan. We krijgen de voorgestelde wijzigingen voor 2025 en voor de langere termijn toegestuurd en zullen daar een reactie op geven. Daar kunnen we dan ook nadere vragen stellen over de OESO-conclusies over het belastingstelsel op Bonaire en waar we daar mee over kunnen lezen.

De vice-voorzitter concludeert dat het rapport voorlopig nog niet gepubliceerd zal worden, in afwachting van het rapport over de cost of doing business en de belastingplannen van het Ministerie van Financiën.

8. SZW-punten

Dhr. Meier geeft een toelichting op een aantal SZW-punten.

Landsbemiddelaar: de huidige landsbemiddelaar stopt per 1 juli. SZW is bezig met de werving, er komt volgende week een advertentie in diverse media. We hopen op een goede vervanger. De deadline van de vacature is 18 maart.

Dhr. Willem vraagt of er een voorkeur is voor een kandidaat van de BES-eilanden.

Dhr. Meier antwoordt dat dat niet zo opgenomen is in de vacature, maar dat de kandidaat vloeiend Papiaments en bij voorkeur ook Spaans moet spreken. De sollicitatiecommissie zal een afvaardiging hebben van werkgevers en werknemers.

Plenchi di trabou: SZW is bezig de evaluatie van Plenchi di trabou op te zetten. Werkt Plenchi in de praktijk zoals het bedacht is? Ook de CD wordt verzocht om aandachtspunten door te geven zodat Plenchi zich kan doorontwikkelen.

TWV-pilot: eind maart wordt de pilot geëvalueerd.

De vice-voorzitter geeft aan dat de CD het in het verleden gehad heeft over de landsbemiddelaar en dat de CD voorkeur heeft voor een ander stelsel. Deze wens zal in maart besproken worden met dhr. J. Breure.

9. Woondeal

Dit agendapunt wordt aangehouden tot de volgende vergadering.

10. Onderzoeksbudget

De CD heeft inmiddels 1 onderzoek uitgevoerd (belastingdruk Bonaire) en er is budget voor 2024 voor een tweede onderzoek.

Het BFB heeft een voorstel om te onderzoeken wat er noodzakelijk is om de verdien capaciteit van de ondernemers te verbeteren. Dit zou onderzocht kunnen worden voor de volgende sectoren: toerisme, productiebedrijven (landbouw, veeteelt, fabrieken) en de IT-sector. In het onderzoek moet praktisch

gekeken worden naar de kosten en baten van de diverse steunmaatregelen om deze verbetering te bewerkstelligen. Het is belangrijk om in de tijd waar de kosten zeer snel stijgen voldoende mogelijkheden te geven aan ondernemers om inkomsten te genereren.

Gedeputeerde Abraham vindt het in principe geen probleem om dit onderzoek te doen. Hij vraagt daarnaast aandacht voor het stimuleren van lokaal ondernemerschap door zoveel mogelijk lokaal in te kopen in plaats van alles in te voeren. Er is nader onderzoek nodig om te bepalen of het huidige belastingstelsel dit voldoende stimuleert.

Dhr. Coolen vindt dit een goede aanvulling op de onderzoeksvraag.

Dhr. Balentien vult aan dat het ook van belang is om te zorgen dat geld op het eiland blijft, zodat het lokale bedrijfsleven profiteert van al het geld dat nu geïnvesteerd wordt in het eiland.

De vice-voorzitter concludeert dat er consensus is over het conceptvoorstel. Hij stelt voor dat een begeleidingsgroep dit voorstel verder zal uitwerken. Elke organisatie vaardigt een deelnemer af voor deze begeleidingsgroep.

11. Jaarverslag Centraal Dialoog 2023

Het Jaarverslag 2023 wordt vastgesteld.

12. Evaluatie Centraal Dialoog

De vice-voorzitter ligt toe dat de CD elk jaar haar functioneren evalueert. Eind 2022 is dat vrij uitgebreid gedaan door middel van een uitgebreide vragenlijst. Het voorstel is dat elke organisatie naar de aanbevelingen kijkt die toen gemaakt zijn om te zien of zaken verbeterd zijn of dat er nog dingen zijn die beter kunnen. Iedereen geeft dat door aan de secretaris.

Daarnaast is het voorstel om vanaf nu elke twee jaar te evalueren in plaats van jaarlijks.

Iedereen stemt in met deze werkwijze.

Eén van de punten die de vice-voorzitter alvast wil noemen is het aantal vergaderingen. In 2023 is vanwege diverse redenen maar 3 keer een vergadering gehouden. Dit jaar is het plan om weer 4 of 5 keer te vergaderen.

Gedeputeerde Abraham geeft aan dat een vergaderrooster voor het hele jaar heel nuttig is. Als beide gedeputeerden niet aanwezig kunnen zijn, dan zal het BC zorgen voor een vervanger met het juiste mandaat.

13. Datum volgende vergadering

Vanwege het bezoek van Johan Breure (SZW) aan Bonaire, stelt de vice-voorzitter voor om op maandagmiddag 18 maart de volgende CD-vergadering te plannen.

Er volgt nog een voorstel voor een jaarrooster voor de vergaderingen.

14. Rondvraag en sluiting

Gedeputeerde Abraham heeft 2 punten die hij graag op een volgende CD-vergadering wil agenderen:

- Ondernemingsraad: er is momenteel geen verplichting voor bedrijven om een ondernemingsraad op te richten. Graag een keer bespreken met de CD.
- Pensioenregeling: er is momenteel geen verplichte pensioenopbouw. Graag een keer bespreken met de CD.

De vice-voorzitter bedankt iedereen voor zijn of haar aanwezigheid en sluit de vergadering.

Actielijst na vergadering 1 februari 2024

Omschrijving	Organisatie	Status

Evaluatie CD: elke organisatie reageert op de evaluatie van 2022 en geeft aan wat er beter is gegaan en wat er nog beter kan	Allen	Open
Brief sturen aan EZK met verzoek om CD te betrekken bij opstellen criteria Groiefonds CN	Secretaris en vice-voorzitter	Open
OLB stuurt relevante informatie en besluiten mbt zaken die de CD aangaan door, zoals besluitvorming over beleggen acties bij KvK en TpK mbt gevolgen verhoging WML	OLB	Open
Brief sturen aan SZW met het verzoek om snellere invoering van de ww-regeling of een tijdelijke steunmaatregel in te voeren vergelijkbaar met de steun tijdens covid.	Secretaris en vice-voorzitter	Open
Deelnemer afvaardigen voor lokale werkgroep 'impact verhoging WML'	Allen	Open
Voorstel voor vergaderrooster 2024	Secretaris en vice-voorzitter	Open
Brief BZK over coördinatie consultatie wetgeving in vroeg stadium	Secretaris en vice-voorzitter	Open
Deelnemer afvaardigen voor deelnemer begeleidingsgroep onderzoek 'verdiencapaciteit'	Allen	Open
Bespreken vakbondsvertegenwoordiging in bedrijven met dhr Breure (SZW) in maart	Allen	Open

Toegevingen/afspraken ministeries

Ministerie	Omschrijving	Status
EZK	Groiefonds en SDE++: aanpassen voor CN	Kamerbrief over invulling Groiefonds voor CN.
MinFin	Toesturen voorgenomen fiscale maatregelen 2025 en lange termijn (toegezegd in overleg 30 januari 2024)	Open
BZK	Verzoek vertegenwoordiging CD-vergaderingen (Brief CD van 15 februari 2023)	Open
BZK	Onderzoek naar betere/ structurele datavoorziening	Open
SZW	"Wel wil de CD graag een versneld traject afspreken om overige elementen van de wetgeving gelijkwaardig te maken aan het wettelijk stelsel in Europees Nederland."	Opgestart: Beleidsagenda CN 2024 (zie email SZW 22 augustus)